

Jáki László

Adalékok a gimnáziumi ifjúsági könyvtárak helyzetéhez 1920 és 1944 között

Az iskolai tanári és ifjúsági könyvtárak hosszú ideig nem váltak külön. A szétválás folyamata a XIX. században kezdődött el, és az a század utolsó évtizedeiben fejeződött be. Összeállításunk a két világháború közötti időszakot vizsgálta. Ekkor már a gimnáziumokban a rendtartás rögzítette a tanári és ifjúsági könyvtárak működését.

Ez utóbbiak állományának mennyiségét a vizsgált 10 iskola értesítője alapján nehéz megállapítani. Az iskolák eltérő módon tartották nyilván állományukat. Voltak iskolák, ahol csak a gyarapodást, másutt a művek vagy a kötetek számát regisztrálták. Tovább nehezítette a tisztánlátást, hogy egyes iskolák külön kezelték az önképzőkori könyvtárakat, megint mások külön kezelték az egyes osztályokban elhelyezett kötelező irodalmat. E bizonytalansági tényezők ellenére az ifjúsági könyvek száma átlagosan 3500–4000 között mozgott. A vizsgált iskolák közül a legtöbb könyv a Madách Gimnáziumban volt. Itt az ifjúsági könyvek darabszáma meghaladta a tízezeret.

A gyarapodás pénzügyi forrása ugyancsak jelentős eltérést mutat. Volt, ahol a beíratási díj, másutt a javítóvizsga-díj bizonyos százalékát fordították könyvek beszerzésére. Általános volt az ajándékozás útján történt gyarapítás, de ennek mértéke iskolánként nagyon eltérő volt.

A könyvtárak beszerzését az Ifjúsági Irodalmi Tanács szabályozta. E szerint voltak *beszerzendő* és *beszerezhető* művek. A Tanács mindkét kategóriához jegyzéket adott ki. A jegyzékben szereplő könyveket az alábbi szempontok alapján értékelték:

- nem tartalmaz-e a vallás-erkölcsös nevelés szellemébe ütköző tanokat,
- nem foglal-e magában állam vagy alkotmányellenes, a fennálló társadalom ellen való izgatást,
- nincsenek-e benne érzéki részletek,
- nem esik-e kifogás alá stílusa a magyarosság szempontjából, s megüti-e a kívánatos irodalmi-művészi értéket.

A többször is megújított jegyzékek állandó selejtezésre kényszerítették az iskolákat.

A könyvtárhasználat mértékéről kevés adatunk van. Egyedül a Ciszter Gimnázium közölte a kölcsönzött könyvek számát. E szerint 1941/42-ben az egy tanulóra eső kölcsönzött könyvek száma 6, 1943/44-ben 5 volt.

A vizsgált iskolák többségében az ifjúsági könyvtárnak külön helysége volt. Vezetésükkel a tantestület egy tagját bízták meg (elnevezésük: „könyvtárőr”), de tevékenységüket megbízott tanulók segítették.

A cikkhez kapcsolódó további szöveges információk folyóiratunk internetes változatában olvashatók.